

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะความก้าวหน้าในด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างความตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละประเทศ ทรัพยากรมนุษย์ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับจากฉบับที่ 8 พุทธศักราช 2540-2544 จนถึงฉบับปัจจุบัน ฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2555-2559 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์หรือพัฒนา “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถสอดคล้อง กับความต้องการและมีประสิทธิภาพภายในการเสริมสร้างการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การพัฒนา ผู้เรียนตามประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 “เพื่อให้การจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในสังคมโลก...” อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดพันธกิจหลักใน การพัฒนาผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ คุณธรรม ความสามารถตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า คำนำ - 5) แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ในกิจกรรมนักเรียน ว่า “เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบ วินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้อง กับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน...” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 3) แนวคิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ เด่นชัด คือ “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น (teach less, learn more)” และหนึ่งในทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 นั้น ได้แก่ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (collaboration, teamwork & leadership) (วิจารณ์ พานิช, 2556, หน้า 16)

จะเห็นว่านโยบายการศึกษาได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทย แต่ก็พบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเยาวชนไทยเป็นจำนวนมาก จากรายงานการวิจัยของ ออมวิรัช นาคทรพร (2548, หน้า 182-183) ได้สรุปภาพรวมของปัญหาเชิงวัฒนธรรมของเด็กไทย พบว่าเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับปัญหาขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว แนวคิดวัตถุนิยม บริโภคนิยม ขาดการใช้ปัญญาคิดตัดสินใจทางเลือกที่ถูกต้อง ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

ชีวิต ฯลฯ ซึ่งประเวศ วะสี (2547, หน้า 71) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี โสเภณีเด็ก ยาเสพติด ฯลฯ สังคมไม่มีพลังของการแก้ปัญหา เพราะขาดจุดมุ่งหมายร่วมกัน และขาดการรวมพลังที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แสดงถึงสภาวะบกพร่องในภาวะผู้นำในสังคมไทยอย่างทั่วกันในทุกระดับ เกิดสภาพการขาดภาวะผู้นำในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับ ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ (2540, หน้า 23) กล่าวว่า ปัญหาวิกฤติของชาติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม หรือปัญหาเศรษฐกิจ มีสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ การที่สังคมไทย “ขาดภาวะผู้นำ” (leadership vacuums) ในทุกระดับ

ภาวะผู้นำ ทองใบ สุดชาติ (2544, หน้า 4) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการที่บุคคลใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มยอมปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้สอดคล้องกับ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2544, หน้า 45-61) กล่าวว่า ภาวะผู้นำคือ ความสามารถในการใช้อิทธิพลกับคนอื่นและกลุ่ม เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังนั้นผู้นำจึงต้องมีความสามารถในการจูงใจคนให้ทำงาน ผู้นำเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญที่สุดขององค์กร องค์กรใดได้ผู้นำที่มีคุณภาพย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า นกุล ว่องจิตวิงศ์ (2550, หน้า 45) กล่าวว่า สังคมไทยต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีภาวะผู้นำเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางของประเทศให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น แต่ปัญหาภาวะผู้นำเด็กและวัยรุ่นไทยพบเด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่มีภาวะความเป็นผู้นำ เนื่องจากอยู่ภายใต้สังคมที่เคยชินกับการเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะในประเด็นที่แตกต่างจากคนอื่นเพราะกลัวเป็นแกะดำ รวมถึงระบบการศึกษาไทยที่ครูจำนวนมากสอนโดยมีครูเป็นศูนย์กลาง เด็กต้องคิดตามกรอบที่กำหนด

การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สามารถทำได้และพัฒนาได้ตลอดชั่วชีวิต การสร้างให้เด็กมีภาวะผู้นำนั้น ควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ เริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนากลายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศที่ดีมีคุณภาพในอนาคต สถาบันหลักสำคัญในการหล่อหลอม และพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำ คือสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาไทยในทุกระดับควรให้ความสำคัญในการสร้างให้เด็กมีทัศนคติ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ สอนทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และวิธีการสอนทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำ

การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สามารถทำได้และพัฒนาได้ตลอดชั่วชีวิต (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2545, หน้า 81) แต่ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดช่วงหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ คือในวัยเยาวชน นักจิตวิทยาและนักการศึกษาเห็นสอดคล้องกันว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาผู้นำนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ทำได้หลายวิธี เช่น

การประชุมสัมมนาผู้นำนักเรียน การเปิดสอนวิชาฝึกทักษะผู้นำ การฝึกอบรมผู้นำนักเรียนให้มีภาวะผู้นำ การส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรม เกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติงาน จากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง วิธีการดังกล่าวจึงเป็นวิธีการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำที่ได้ผลดี สอดคล้องกับ นกุล ว่องจิตวิวงศ์ (2550, หน้า 50) ว่า สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมเชิงสังคมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนา กิจกรรมพัฒนาชุมชนรอบโรงเรียน เป็นต้น รวมถึงส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกห้องเรียน สอนให้รู้จักวิเคราะห์คัดเลือกข้อมูลและสร้างนิสัยรักการแสวงหาความรู้อันเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ ฝึกสังเกตและเข้าใจผู้อื่น ปลูกฝังทัศนคติคนๆ ที่ถูกต้องผ่านการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura, 1986) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้นำมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต (observational leaning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (modeling) การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้บุคคลมีความสามารถสูงขึ้นและได้รับผลประโยชน์ในด้านการปฏิบัติงานและความคิดที่ดีต่อการปฏิบัติงาน (กัมปนาท อ่วมกุล, 2548, หน้า 15)

ภาวะผู้นำของเด็กๆ เกิดขึ้นได้ จากการเลี้ยงดู การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่พี่น้องหรือบุคคลที่ใกล้ชิด และจากสิ่งแวดล้อม การแสดงออกถึงภาวะผู้นำของเด็กๆ จะโดดเด่นขึ้นเมื่อได้รวมกลุ่มกับเพื่อนๆ มากขึ้น เริ่มจากเป็นผู้ที่เพื่อนเชื่อถือให้ความไว้วางใจ จะคิดจะทำอะไร หรือสิ่งอะไรเพื่อนก็ทำตาม เข้ากลุ่มเมื่อไรก็จะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำกลุ่ม พูดที่ไรแล้วเพื่อนต้องฟัง หากดูในห้องเรียนโดยทั่วๆ เด็กบางคนครูตั้งให้เป็นหัวหน้าห้อง แต่เพื่อนๆ ไม่ฟัง แต่กลับไปฟังบางคนที่มีภาวะผู้นำดี คุณครูบางท่านในระยะแรกๆ ยังไม่รู้จักเด็กดีพอ จึงตั้งให้เป็นหัวหน้าห้อง ภาวะผู้นำโดยทั่วไป จึงเกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องสอน ซึ่งตรงนี้เป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่นักเรียนต่อห้องมีหลายคน หรือ สอนได้ไม่ลึกพอสำหรับนักเรียนทุกคน จนนักเรียนหลายคนไม่ได้รับการชี้แนะ และรับการฝึกฝนเพียงพอ เมื่อโตขึ้นจะไปทำงานการใด ก็คอยเป็นผู้ตาม เพราะหย่อนในเรื่องการนำผู้อื่นได้ ปัจจุบันมีบริษัทฝึกอบรมเห็นช่องว่าง จึงเข้ามาหาทางช่วยสร้างเด็กๆ ให้มีภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ และรับการฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็กโดยการเปิดหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับเด็ก (leadership for kids) ขึ้น เมื่อเด็กๆ ผ่านการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนี้แล้ว จะมีความสามารถ และทักษะในการพูด กล่าวแสดงออก มีบุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักคิดวิเคราะห์ที่มุ่งสู่ความรู้ ทักษะในการเป็นผู้นำที่จะนำกลับไปใช้ที่โรงเรียน บ้าน และการทำงานในอนาคตที่ต้องใช้ภาวะผู้นำสูงขึ้นในประชาคมอาเซียน หากคนของเรามีภาวะผู้นำเมื่อไปทำงาน โอกาสการเป็นหัวหน้างาน ผู้บริหารขององค์กรก็จะมีมากขึ้น ประสบการณ์จากการผ่านหลักสูตรที่คาดหวัง ก็คือ การใช้ภาวะผู้นำของเด็กที่สามารถนำความรู้ความเข้าใจกลับไปใช้ที่โรงเรียนได้ และในอนาคตเมื่อเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตนกระตุ้นชี้แนะ ผลักดันให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น ให้มีความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะทำตาม

ความต้องการของตนเอง ได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติความเจริญก้าวหน้ามาสู่ตน และประเทศชาติ
 ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในระดับชั้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เป็นเยาวชนที่มีบทบาท
 เป็นผู้นำนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นผู้นำการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน
 เป็นต้นแบบของนักเรียนรุ่นต่อไป โดยการจัดทำโครงการฝึกอบรมภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนา
 ภาวะผู้นำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อประเมินผลการใช้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย
  - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำระหว่างก่อนและหลังฝึกอบรมหลักสูตร
 ภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
  - 2.2 เพื่อศึกษาทักษะภาวะผู้นำระหว่างฝึกอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
  - 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำ สำหรับ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความสำคัญของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจ
 เรื่องภาวะผู้นำ มีทักษะภาวะผู้นำ สามารถนำไปใช้ในพัฒนากิจกรรมการทำงานได้อย่างเหมาะสม
2. เป็นแนวทางสำหรับครู นำหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำไปปรับใช้ในการจัดการเรียน
 การสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และในรายวิชาอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม
3. สถานศึกษา ชุมชนหรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำหลักสูตรไปปรับใช้กับการฝึก
 อบรมตามความเหมาะสม
4. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และผู้ต้องการทำวิจัย
 ได้แนวทางในการศึกษาวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปฏิบัติหน้าที่กรรมการนักเรียน ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 ห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ห้อง รวม 15 ห้อง จำนวนนักเรียน 62 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปฏิบัติหน้าที่กรรมการนักเรียน ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของคณะกรรมการนักเรียนแต่ละห้องเรียน 15 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 35 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้ คือ หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 ความรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำ

2.2.2 ทักษะภาวะผู้นำ

2.2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3. เนื้อหาสาระของหลักสูตรภาวะผู้นำ

ประกอบด้วย 1) ความรู้เรื่องภาวะผู้นำ 2) ความซื่อตรงของผู้นำ 3) ศิลปะการสื่อสาร

4) การสร้างมนุษยสัมพันธ์ และ 5) การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาจำนวน 2 วัน 10 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ณ ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมในแต่ละยุคและสังคมนั้นๆ ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) การใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ หมายถึง หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย

ของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหา แผนการจัดการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม กิจกรรมในการฝึกอบรม สื่อและวัสดุในการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม

ความรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการจดจำ การตีความ แปลความ การคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบประเมินชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ

ทักษะภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมความเป็นผู้นำ 5 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) ความซื่อตรงของผู้นำ 3) ศิลปะการสื่อสาร 4) การสร้างมนุษยสัมพันธ์ และ 5) การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) **ภาวะผู้นำ** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน

2) **ความซื่อตรงของผู้นำ** หมายถึง การปฏิบัติตนของผู้นำต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อบุคคลอื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) **ศิลปะการสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร โดยผ่านตัวอักษร สัญลักษณ์ คำพูด อากัปกริยา แทนความรู้สึกนึกคิดความรู้สึก เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายที่ถูกต้องซึ่งกันและกัน

4) **การสร้างมนุษยสัมพันธ์** หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่นับถือ ความจงรักภักดี การช่วยเหลือ และความร่วมมือ

5) **การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ** หมายถึง การสร้างทีมงานหรือบุคคลให้ทุกคนมีส่วนในการรับผิดชอบทำงานร่วมกัน ให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เพื่อให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมหากะฬารวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำ

ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งวัดด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ

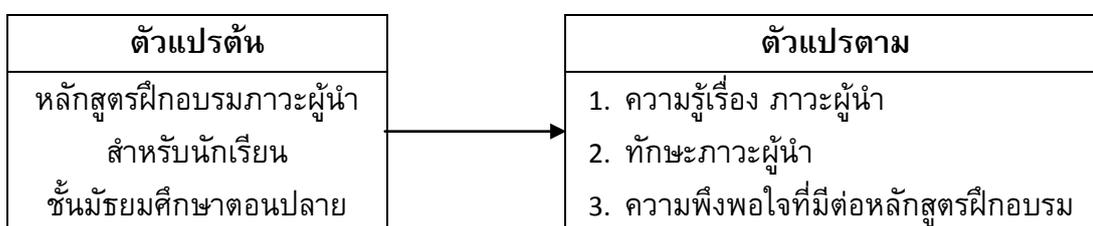
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม (social learning theory) ของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura, 1986) เป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้นำมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (observational learning)

หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (modeling) และเป็นหลักสูตรพัฒนาทักษะที่มีลักษณะเฉพาะด้านของ ทาบา (Taba, p. 1962) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเฉพาะในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ลัดดาวัลย์ ศรีนิมิตแก้ว (2553, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำสำหรับคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาคณะเทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การร่างหลักสูตร 3) การประเมินโครงสร้างหลักสูตร 4) การทดลองใช้หลักสูตร 5) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร สายฝน บัวหลวง (2553, หน้า 99-115) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำสบู่จากสมุนไพรเพื่อใช้เป็นของขวัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีขั้นตอนพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง 3) ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม 4) ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร สอดคล้องกับ วิศรุต วินิจชัยกุล (2551, หน้า 89) ได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเรื่องพืชสมุนไพรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองบัวตากาน จังหวัดนครสวรรค์ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีขั้นตอนพัฒนาหลักสูตรเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุง

ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม